

Leuke waarnemingen in 2003

LB = Leo Blommers, LuB = Luc Blommers, SB = Stichting Bargerveen, CJ = Chiel Jacobusse, PK = Pim Kuijken, FM = Frank van der Meer, PM = Peter Megens, TP = Theo Peeters, HP = Harry Pijfers, IR = Ivo Raemakers, JS = Jan Smit, EW = Eddy Weeda

BETHYLIDAE – PLATKOPWESPEN

Goniozus distigmus [SB]

In potvallen op het Wekeromse Zand werden gedurende juli, augustus en september een groot aantal mannetjes en vrouwtjes van dit kleine zwart wespje gevangen. Jeroen de Rond controleerde de determinatie.

SAPYGIDAE

Sapygina decemguttata [HP]

Eind juni verschillende exemplaren op houtblokken in onze tuin in Zelhem (Ge.), (221.4-447.7.)

TIPHIIDAE

Methocha ichneumonides [LB]

Op 14 juni sloeg ik in een van de 'graancirkels' bij Mander (Ov.) een koppeltje van deze soort, waarvan de man helaas ontsnapte. Omdat juist de mannetjes volgens kenners zelden gezien worden, heb ik de volgende dag nog eens ter plekke gesleept en alsnog drie mannetjes binnengehaald.

POMPILIDAE

Aporinellus sexmaculatus [LB, PM]

Een tweetal vrouwtjes tijdens de excursie van de sectie op 2 augustus, langs het Noordoosterkanaal, Vogelenzang, gemeente Bloemendaal (099-485). Dit is een soort van de duinen.

Priocnemis coriacea [PM]

Op 28 maart in het gebied De Stalberg, een erg vroege vangst van deze soort.

VESPIDAE

Dolichovespula norwegica [TP]

Tijdens een van mijn eerste velddagen (28 maart), ving ik op de Kampina op een bloeiende wilgenvrouw een koningin van de Noorse wesp. Voor mij een bijzondere vangst, na meer dan 15 jaar van meer en minder intensief veldwerk in Midden-Brabant. Uit Noord-Brabant zijn slechts twee oude vondsten bekend nl. uit Deurne (1941) en Grave (1955).

Euodynerus dantici [IR]

Een vrouwtje op 27 juni langs de spoorlijn bij Merum. Dit voorkomen sluit wel aan bij dat van de Isabellegreend. Over enige tijd ligt hier de A73.

Odynerus melanocephalus [PM, JS]

Deze soort deed het dit jaar blijkbaar goed langs de rivieren. Tijdens de excursie van de sectie op 10 mei een vrouwtje en een mannetje op een zomerdijk bij Bokhoven aan de Maas. In de Loowaard, aan de Rijn tussen Pannerden en Westervoort op, 29 mei twee mannetjes en op 22 juni één man. Op één juni bij Lobith, op een groot terrein met enorme kleibulten voor de baksteen-industrie, twee vrouwtjes gevangen.

Polistes biglumis [CJ]

Deze veldwesp is voor het eerst in ons land opgedoken buiten Zuid-Limburg, in Zeeuws Vlaanderen.

Polistes dominulus [TP]

Tijdens het verblijf in augustus en september bij mijn ouders in Thorn heb ik enkele tochten gemaakt door het Midden- en Zuid-Limburgse landschap. Daarbij werden o.a. veel Franse veldwespen waargenomen. De waarnemingen in het Zuid-Limburgse ga ik hier niet opsommen want daar is deze wesp inmiddels algemeen (zie ook de verspreidingskaart in Smit, J., 2003. De veldwespen *Polistes dominulus* en *P. biglumis* rukken op in Nederland (Hymenoptera: Vespidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 18: 81-88.).

Voor Midden-Limburg zal ik dat wel doen. De Franse veldwesp werd dit jaar verschillende keren waargenomen in het tuintje van mijn ouders te Thorn (186-352).

Voor het eerst twee vrouwen op 21 april, daarna pas weer een man op 7 augustus en een

vrouw op 18 september. Op 10 augustus werd een man gevangen op laurierkers in een tuin in Illikhoven (184-341). Op 11 augustus een man op boerenwormkruid in een berm te Maasbracht (190-351), een man op canadese guldenroede in een tuintje in Linne (194-352) en een exemplaar op Isabellegreend (193-354) op kruisdistel. Op 12 september werd een man van *P. dominulus* waargenomen op gewone berenklaauw in een wegberm tussen Montfort en Het Sweetje (195-348). Op 21 september heb ik de Franse veldwesp waargenomen op klimop in Beegden (192-355) en op gewone berenklaauw in een zandpadberm bij de Bergheide (187-360). Op 26 september een exemplaar op klimop in Heel (190-354) en een man op klimop in Linne (193-352). En tenlotte op 30 september nog een man op een zerk op het kerkhof in Maasbracht (190-351). Het moge duidelijk zijn dat de Franse veldwesp snel tot een vaste vertegenwoordiger van o.a. de stedelijke omgeving in het Midden-Limburgse is uitgegroeid.

Symmorphus crassicornis [LB]

Volgens Hensen is deze soort, of (beter) was ze indertijd, zeldzaam in de duinen, maar ik vond vier vrouwtjes op 17 juni en nog een vrouwtje op 15 juli in Voornes Duin.

CRABRONIDAE

Bembix rostrata [IR]

Op 21 en 30 juli een mannetje op witte klaver in twee verschillende uurhokken op de Groote heide in Cranendonck.

Cerceris ruficornis [SB]

In een potval van Stichting Bargerveen op het Wekeromse Zand (175-356) werd uit de periode 3/29-7-2003 een vrouwtje van deze zeldzame knoopwesp aangetroffen. De biotoop is een stuifzandterrein omringd door naaldbos en de potval stond op een plek gedomineerd door haarmos. De soort is makkelijk herkenbaar aan de opvallend vooruitstekende lob van de clypeus.

Crossocerus assimilis [LB]

Een vrouwtje gevangen onder aan de Grebbeberg, gem. Rhenen (169.0-440.3) op 13 juni. De soort zou alleen in Limburg regelmatig gevonden zijn.

Didineis lunicornis [PM]

Een mannetje op 23 juli, op de Looierhei bij Gennep, (197-411).

Ectemnius borealis [LB]

Deze soort is heel gewoon in natuurmonument Voornes Duin, want ik vond haar vier keer - de eerste maal op 30 mei en de laatste op 20 augustus - of in de buurt van het Waterbos en Brede Water of van het Quakjeswater. Ook vorig jaar trof ik *E. borealis* in juli en augustus op meer plekken aan. Dat de soort vrijwel geheel aan de kust ontbreekt lijkt dus niet te kloppen.

Gorytes fallax [FM]

Op 13 juli in de gemeente Hengelo (Gld.) een vrouwtje gevangen.

Lestiphorus bicinctus [LuB]

Een vrouwtje van deze soort op 2 augustus in het Beatrixpark bij de RAI in Amsterdam. De soort is 'niet ongewoon in het oosten en het zuiden van het land', maar kan kennelijk ook in stadsparken in het westen leven.

Mimumesa dahlbomi [LB]

Van deze soort, slechts 'bekend van enkele vindplaatsen bekend in de oostelijke helft van het land', werd op 21 augustus een mannetje betrapt onder aan de Grebbeberg (168.4-440.5), dus meer op de helft.

Nysson maculosus [PM]

Een vrouwtje op 23 juli op de Looierhei bij Gennep.

Passaloecus clypealis en *Passaloecus corniger* [LB]

Van beide soorten trof ik een vrouwtje op 17 juni ten westen van het Brede Water in Voornes Duin (Natuurmonumenten). Beide soorten bouwen hun nest in stengels van riet, dat inderdaad ter plekke welig tierde. De eerste soort werd in 1972 voor het eerst in ons land gevonden en de tweede zou zeldzaam zijn in het kustgebied.

Pemphredon montana [SB]

Op 29 juli vingen we in het Wekeromse Zand (Ac. 175-457) een vrouwtje van deze bladluizendoder in een witte waterval (bord met water en enkele druppels afwasmiddel). Het betreft de tweede vindplaats in ons land na De Hoogte (OV) in 1998 !

Tachysphex fulvitaris [LuB]

Een mannetje verzameld in de duinen bij Vogelenzang (098-482); is niet strijdig met de notitie 'bekend van enkele vindplaatsen in de duinen'.

APIDAE

Andrena carantonica [TP]

Op een muur met klimop bij de kerk in Herten (195-354) ving ik op 26 september een vrouwtje van de Meidoornzandbij. In het bijenbestand van EIS-Nederland vinden we ook enige waarnemingen van vrouwtjes van deze soort in augustus; zou de zeer warme zomer daar debet aan zijn?

Andrena hattorfiana [TP, IR, JS]

Op één juni drie vrouwtjes waargenomen op beemdtkroon, waarvan één verzameld, op een Rijndijk bij de Bijland, vlakbij Tolkamer (Ge).

Op 27 juni vloog langs de spoorlijn bij Merum (Li.) een aantal exemplaren van deze zandbij. Over enige tijd ligt hier de A73.

Een recente westelijke vondst van deze soort op de Kop van den Ouden Wiel, oostpunt van het Eiland van Dordrecht, in de splitsing van de Merwede tussen Hardinxveld en Werkendam (119-425). Dier(en) werd(en) ook gezien door Ruud van Kats.

Op 13 mei gevangen in hortus Arcadië (de voormalige botanische tuin) bij de KUN in Nijmegen (Ac. 188-425) op beemdtkroon een man van de knautiabij. Drie mannen vlogen hier rond op de enkele planten van deze soort in de tuin. Waren dit zwervers?

Andrena niveata [FM, JS]

Frank van de Meer trof op 30 mei een kleine populatie van deze soort aan op een bloemrijke dijk, vlakbij zee achter een smalle duinenrij t.z.w. van 's Gravenzande. De bijen vlogen (uiteraard) op een (kleine) gele Brassicaceae. Er vlogen ongeveer 15 vrouwtjes. Na determinatie thuis van 1 gevangen exemplaar datum ben ik na twee dagen teruggeweest en heb er nog twee gevangen (1 voor Naturalis, 1 voor het Museon). Tijdens de excursie van de sectie op 10 mei bij St. Andries aan de Maas een vrouwtje en twee mannetjes verzameld.

Andrena viridescens [PM]

Op 19 april een mannetje en op 30 mei een vrouwtje in het gebied De Stalberg (L.), zie ook pagina 17 van dit nummer voor een verslag over dit terrein.

Anthophora plumipes [PK]

Voor het eerst een vrouwtje op 17 april in mijn tuin in Zandvoort.

Bombus rupestris [HP]

Een vrouwtje van deze parasitaire hommelpop op 24 juni op het spoorwegemplacement van Sijpeveld.

Bombus soroeensis [TP]

Op 16 augustus in de Meertensgroeve (184-319) een man op kruldistel.

Colletes hederæ [CJ, TP]

Op 30 september werd in het Midden-Limburgse Maasbracht in een sparrenbosje met veel bloeiende klimop (189-350) een vrouw en een man van de klimopbij waargenomen.

De dieren vlogen op 5 m hoogte, te hoog om een exemplaar te verzamelen en deze recente uitbreiding van de klimopbij met een controlebaar bewijs vast te leggen. De juistheid van de determinatie ligt echter rond 99 %!

Deze zijdebij is voor het eerst in het westen van ons land aangetroffen en wel op enkele plaatsen in Terneuzen (Zeeuws Vlaanderen).

Eucera longicornis [IR]

Op 29 mei en 11 juni een mannetje van deze soort aan de stadsrand van Roermond, foeragerend op respectievelijk Rode klaver en Veldlathyrus.

Hylaeus cornutus [IR, JS]

Deze soort is in 2001 voor het eerst op het emplacement van Westervoort waargenomen, in de vorm van een mannetje. In 2003 zijn er een mannetje en een vrouwtje gevangen op 22 juni en drie vrouwtjes en een mannetje op 6 augustus, waarmee het wel duidelijk is dat deze soort hier vaste voet aan wal heeft gekregen.

Langs de spoorlijn bij Merum (Li.) vloog 27 juni een aantal exemplaren van deze maskerbij. Over enige tijd ligt hier de A73.

Aan de stadsrand van Roermond op 29 mei en 11 juni.

Hylaeus difformis [IR]

Van 26 mei tot half juli regelmatig in een tuin te Gronsveld. Op 6 juli ook twee mannetjes in sterk gedund bosperceel in het Savelsbos bij Gronsveld.

Hylaeus pfankuchi [PK]

Een mannetje op 15 juni in de Bergvennen (Ov.) op een excursie tijdens de zomervergadering van de NEV.

Hylaeus variegatus [PK]

Op 14 juli twee mannetjes en een vrouwtje in Vlodrop gevangen.

Megachile ligniseca [PM, JS]

Een vrouwtje op 17 juni op de Looierhei bij Gennep.

Op 20 juni is er één exemplaar verzameld en zijn er verschillende exemplaren waargenomen in de Millinger theetuin in de Millingerwaard. Ze fourageerden daar op bijna manshoge gele composieten.

Zie ook pagina 23 van dit nummer.

Nomada armata [JS]

Op 31 mei twee mannetjes gevangen op Isabellegreend bij Merum (Li.). Dit is de eerste recente waarneming buiten Zuid-Limburg.

Nomada similis & *N. fuscicornis* [IR]

Op 25 juni beide soorten in de berm van de A2 bij Leende. Vooral foeragerend op Zandblauwtje (*Jasione montana*). De gastheren *Panurgus banksianus* en *P. calcaratus* vlogen op Klein streepzaad (*Crepis capillaris*), Biggenkruid (*Hypochaeris radicata*) en Kleine leeuwetand (*Leontodon saxatilis*).

Osmia adunca [HP]

Op het spoorwegemplacement van Simpelveld op 24 juni veel van deze metselbijen, op slangenkruid (*Echium*).

Van eind mei tot half juli twee vrouwtjes foeragerend op speciaal voor dit doel geplante en voor het eerst bloeiende Slangenkruiden (*Echium vulgare*) in een tuin in Gronsveld (Z.-L.). Een éénjarig buitenlands slangenkruid, bij mijn beste weten *E. plantagineum*, werd versmaad.

Sphecodes majalis [IR]

Deze bloedbij is nieuw voor de Nederlandse fauna en werd aangetroffen van 17 april tot 5 mei in het Savelsbos bij Gronsveld. Hier vliegt de soort in redelijke aantallen op een plek waar de gastheer *Lasioglossum pallens* verspreid maar talrijk nestelt.

Sphecodes niger [IR]

Op 17 april een vrouwtje in het Savelsbos bij Gronsveld. Op 26 augustus een copula plus drie smachtend toekijkende mannen in een rotstuintje in Gronsveld. Op 8 september één mannetje langs het Albertkanaal bij Neerkanne in België.

Stelis minuta [HP]

Op houtblokken in mijn tuin in de maand juli vier soorten *Stelis*: *Stelis minuta* vrouwtjes en mannetjes, *S. brevisculua* 3 vrouwtjes, *S. phaeoptera* een vrouwtje en tenslotte *S. punctulatissima* een man en drie vrouwtjes.

Een vrouwtje van *Stelis minuta* gevangen op 15 juni in een tuin in Tiel, eveneens op houtblokken.